NOVÉ DRUHY MICROLEPIDOPTER PRE SLOVENSKO Z OBLASTI SLOVENSKEHO RAJA A OKOLIA SPIŠSKEJ NOVEJ VSI Z ROKOV 1970-1971

MICROLEPIDOPTERENARTEN AUS DEM GEBIETE VON SLOVENSKÝ RAJ UND SPIŠSKÁ NOVÁ VES AUS DEN JAHREN 1970-1971 – NEU FÜR DIE SLOWAKEI

Andrej Reiprich

Počas dlhoročného a systematického výskumu motýlej fauny Slovenského raja a blízkeho okolia Spišskej Novej Vsi mohol som do konca roku 1971 zaregistrovať celkom 100 nových druhov motýľov pre územie Slovenska. Medzi nimi je 73 takých, ktoré ešte nie sú v Prodrome motýľov Slovenska uvedené (H r u b ý, 1964). O väčšine z nich som už podal správu v rôznych dielčich prácach na inom mieste (R e i p r i c h, 1962,1966,1969,1970,1972). V uplynulom dvojročnom období rokov 1970-1971 sa podarilo zistit v skúmanom areáli opäť 18 zo Slovenska doposial neznámych druhov, u ktorých si zasluhujú podrobnejšiu zmienku najmä tieto nasledujúce:

Blastotere certella Zell. (Argyresthiidae). V Európe rozšírený montánny druh, výskytom viazaný na smrek. Je zaujímavé, že napriek ohromným plochám na Slovensku, porasteným ihličnatými drevinami, nebol zistený ani odbornými pracovníkmi Výskumného ústavu lesného hospodárstva v Banskej Štiavnici, resp. vo Zvolene (P a t o č k a, 1960). Od jemu príbuzných druhov sa odlišuje najmä intenzívne zlatolesklými prednými krídlami, červenožltými hľpkami na hlave, výrazne krúžkovanými tykadlami a býva aj rozmerove väčší, do 14 mm v rozpätí. Našiel som ho v dvoch exemplároch začiatkom júna v krovinách na okraji vysokého smrekového lesa.

Catoptilia populetorum Zell. (Gracilariidae). Podla G o z m á n y a, 1965 obýva tento druh strednú a južnú Európu, ale z vlastnej domoviny autora - z Maďarska ho neuvádza. Nepravidelnou škvrnitou kresbou predných krídel sa podstatne odlišuje od ostatných príbuzných druhov. Prezimovaný exemplár bol sklepaný 11. mája z vŕby.

Pauleris dentella Zell. (Epermeniidae). Veľmi zriedkavý stredoeurópsky druh, o ktorom nie je zmienka ani v zozname drobných motýľov

Maďarska (G o z m á n y, 1952). Velmi čerstvý exemplár bol ulovený vo vysokom a riedkom smrekovom lese pri Novoveskej Hute v podvečer 6.Júla 1970.

Stephensia brunnichiella L. (Elachistidae). Všade velmi zriedkavý európsky až maloázijský druh. V Maďarsku bol zistený doposiaľ iba na dvoch miestach: v Budapešti a v Kaposvári (G o z m á n y, 1955). Motýľ sa vyskytuje na stepných miestach v máji, potom opäť od júla pomerne dlho do jesene. V tunajšom okolí bol ulovený doteraz jediný exemplár 15.októbra na vlhkej údolnej lúke pri potoku. Striebroleskłé kresby krídel na tmavých predných krídlach boli veľmi dobre zachovalé. Húsenica, ktorá mínuje v listoch marulky obyčajnej (Calamintha clinopodium Spenner) vytvára v pokročilejšom štádiu velký hnedý ptychonóm.

Glyphipteryx sexguttella Toll. (Glyphipterygidae). Doteraz je tento veľmi vzácny druh známy iba z Poľska, kde bol pomerne nedávno objavený (G o z m á n y, 1955), ale napr.v zozname motýľov okolia Krakova nefiguruje (R a z o w s k i - P a l i k, 1969). Podobá sa druhu G.equitella Sc., ale pri porovnaní exemplára,uloveného v júni na skalnostepnom svahu v Slovenskom raji,s exemplármi G.equitella z tej istej lokality, sú diferencie veľmi dobre badateľné. Najnápadnejší rozdiel spočíva v počte a v rozložení bielych hákovitých čiarok na prednom okraji predných krídel: u G.equitella Sc. je ich päť, kdežto G.sexguttella Toll. má ich šesť zreteľne a dobre od seba oddelených.

Ascalenia vanella Frey (Cosmopterygidae). Rozšírenie tohto zriedkavého druhu v strednej Európe je doposiaľ málo známe. H e r i n g (1932) uvádza južné a juhozápadné oblasti.Nemecka; v Maďarsku ho našli pri Gárdonyi (G o z m á n y 1958). 30. júla sa podarilo prilákat a ukoristit jeden exemplár na ultrafialové svetlo priamo v meste Spišská Nová Ves. Má mat dve generácie, a to v júni-júli a v septembri až októbri. Húsenica žije v pupéňoch myrikovky nemeckej (Myricaria germanica Desv.).

Cataplectica statariella Heyd. (Cosmopterygidae). Ako jediné náchodisko tohto horského druhu v Európe sa uvádzajú Bavorské Alpy (Hering 1932). V zozname mikrolepidopter Maďarska nie je uvedený (G o z m á n y 1952). Bezvadný exemplár bol ulovený 7.júla 1970 v horskej úžlabine v Slovenskom raji. Húsenica žije údajne na angelike lesnej(Angelixa silvestris L.).

Xystophora brunnicki Rbl. (Gelechiidae). Ďalší zriedkavý a málo známy stredoeurópsky druh, vyskytujúci sa v Rakpsku, v Polsku a nájdený tiež na dvoch miestach v Maďarsku (G o z m á n y 1958). V meste Spišská Nová Ves chytený exemplár som povodne určil ako X.lutulentella Zell., ale pri podrobnejšej prehliadke sa zistilo, že hmatadlá nie sú jednofarebne tmavohnedé, ale na vnútornej strane celkom svetlé. Aj

v ostatných znakoch sa zhoduje s popisom. Živná rastlina húsenice nie je doteraz známa.

Gibberifera simplana F.v.R.(Tortricidae). Podla Heringa (1932) je druh hodne rozšírený, ale všade velmi zriedkavý; Hannemann (1961) označuje areál jeho rozšírenia jižnú a juhozápadnú časť Nemecka. Jediný exemplár som ulovil 8.júna 1970 v širokom lesnom proseseku pod vedením vysokého napëtia,kde sa mimoriadne hojne rozmnožili dvoj- až trojmetrové mladé osiky. Mltýl bol sklepaný z porastu už skoro za súmraku. V nasledujúcom roku som lokalitu navštevoval sústavnejšie už od polovice júna, ale bezúspešne. Húsenica žije pod záhybom vrcholového listu nízkych osík.

Anchylopera paludana Bar. (Tortricidae). Ešte donedávna bol len v Anglicku známy, jeho výskyt v Nemecku považuje H e r i n g (1932) za neistý. Novšie bol už zistený v Maďarsku (G o z m á n y 1952) a v auguste 1971 som ulovil dva exempláre tohto zriedkavého druhu na ultrafialové svetlo v meste. Je veľmi podobný všade bežnému druhu A. badiana Den.et Schiff., predsa zámena s ním môže vzniknúť len pri celkom povrchnej prehliadke. Charakteristická je tmavohnedá oválna škvrna na zadnom okraji predných krídel, ktorá na svojom prednom okraji je zreteľne čierna, co u A. badiana sa nikdy neobjavuje; lomená svetlá priečka v apexe je matná, nie je nikdy lesklá (A.badiana ju má intenzívne kovovolesklú), aj tvar samotného apexu je iný, viac vytiahnutý. Nápadný je tiež svojou mimoriadnou plachosťou, čím vlastne obidva exempláre na seba upozornili. Ako živná rastlina húsenice sa uvádza hrachor (Lathyrus L.) (H a n n e m a n n , 1961).

Meroptera cingillella Zell.(Phycitidae). Pôvodom orientálny druh, rozšírený v južnej a juhovýchodnej Európe, vyskytuje sa ale aj v južných častiach Nemecka a predpokláda sa, že sprevádza svoju živnú rastlinu - myrikovku nemeckú (Myricaria germanica Desv.) pozdĺž celého karpatského oblúku. Objav druhu na Slovensku bolo teda možno očakávať, ako je to naznačené aj v Prodrome motýľov Slovenska. Motýľ - bezchybný samec - priletel na ultrafialové svetlo 22.júna 1970 v Čingove v Slovenskom raji.

Okrem týchto zvlášť pozoruhodných druhov ako nové pre Slovensko (možno i pre celú ČSSR) sú ešte: Haplotinea ignicomella H.S. (Tineidae), Lithocolletis salicicolella Sirc. (Lithocolletidae), Coleophora vulnerariae Zell. (Coleophoridae), Elachista atricomella Stt. (Elachistidae), Agonopteryx impurella Tr. (Oecophoridae), Acleris latifasciana Haw. a Phaneta jaceana H.S. (Tortricidae).

Ako vidno, poznané areály rozšírenia niektorých z uvedených druhov sú zatial nesúvislé, ostrovovité; ich zistený výskyt na Slovensku umožňuje aspoň čiastočne riešit s tým súvisiace zoogeografické otázky.

Z u s a m m e n f a s s u n g

Der Autor berichtet über für die Slowakei neue Microlepidopteren, die in den Jahren 1970-1971 in der unter Schutz stehenden Gegend im Gebiete von Slovenský raj und in deren engsten Umgebung bei Spišská Nová Ves entdeckt wurden. Manche davon sind besonders für zoogeographische Erkenntnis von Bedeutung, da die Funde in der Slowakei von dem bisher bekannten Areal der Verbreitung isoliert sind. Deswegen trägt der Artikel zur Aufklärung des gesamten Vorkommens der betreffenden Arten in Europa bei.

L i t e r a t ú r a

G o z m á n y L., 1952: A magyarirszági molylepkék rendszertani jegyzéke. Rovartani közlemények, 8:161-193. - G o z m á n y L., 1955: Molylepkék III-Microlepidoptera III. Fauna Hungariae 16/4. Budapest. - G o z m á n y L., 1958: Molylepkék IV.-Microlepidoptera IV. Fauna Hungariae 16/5. Budapest. - G o s m á n y L., 1965: Molylepkék II - Microlepidoptera II. Fauna Hungariae 16/3. Budapest. - H a n n e m a n n H.J., 1961 : Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera I. Die Wickler (Tortricidae). Die Tierwelt Deutschlands, 48,Teil. Jena. - H e r i n g M., 1932: Die Schmetterlinge nach ihren Arten dargestellt. Die Tierwelt Mitteleuropas, Ergänzungsband I., Leipzig. - H r u b ý K., 1964: Prodromus Lepidopterorum Slovaciae - Prodromus Lepidopter Slovenska. Bratislava. - P a t o č k a J., 1960: Die Tannenschmetterlinge der Slowakei mit Berücksichtigung der Fauna Mitteleuropas. Bratislava. - R a z o w s k i J. et P a l i k E., 1969: Fauna motyli okolic Krakowa. Acta Zool. Cracoviensia, XIV: 218-310. - R e i p r i c h A., 1962: Dodatky k prieskumu motýľov Slovenského raja a okolia Spišskej Novej Vsi. Biologické práce, 8/6:53-88. - R e i p r i c h A., 1966: Ďalšie nálezy motýľov z oblasti Slovenského raja a okolia Spišskej Novej Vsi. Entomologické problémy, 6: 125-153. - R e i p r i c h A., 1969: Výskyt niektorých pozoruhodných vysokohorských druhov motýľov v Slovenskom raji. Spravodaj Slovenského raja, I; 4: 24-27. - R e i p r i c h A., 1970: Vplyv pásmovej inverzie na druhové zloženie motýľov v Slovenskom raji. Ochrana fauny, IV:151-157. - R e i p r i c h A., 1971: Nové druhy motýľov (Lepidoptera) z oblasti Slovenského raja a okolia Spišskej Novej Vsi. Spiš III/IV (v tlači). R e i p r i c h A., 1972: Verzeichnis der Falterarten aus dem Naturschutzgebiet Slovenský raj und der Umgebung von Spišská Nová Ves. (Ergebnisse der Erfoschung aus den Jahren 1945-1969). Entomologické problémy 10 (v tlači).

Adresa autora (Anschrift des Autors):

Prof. Andrej Reiprich
Banicka H/6
Spišská Nová Ves